

A banki hitelajánlat megtételét megelőzően a Központi Hitelinformációs Rendszerből (KHR) történő tömeges adatlekérdezés jogszerűségének megítélésével kapcsolatos felügyeleti állásfoglalás

A felügyelt intézmény (**Bank**) állásfoglalás kiadása iránti kérelemmel fordult a Magyar Nemzeti Bankhoz (**MNB**) a banki hitelajánlat megtételét megelőzően a Központi Hitelinformációs Rendszerből (**KHR**) történő tömeges lekérdezés jogszerűségének megítélése kapcsán feltett, alábbi jogkérdésben.

I. A TÉNYÁLLÁS

A Bank havonta leválogatja a hitelfelvétel iránt érdeklődő ügyfeleit, elvégzi előzetes hitelbírálati minősítésüket, és az előírt feltételeknek megfelelő ügyfelek részére pre-approved ajánlatot állít össze. Ezt követően a hitelfelvétel lehetőségével élni kívánó ügyfelek a bankfióki igénylési folyamatban egy újabb hitelbírálaton esnek át a tényleges hitelezhetőségükről való meggyőződés és a számukra legmegfelelőbb hiteltípus felmérése céljából. A folyamatban kétszer kell minősíteni az ügyfeleket, mivel nem áll rendelkezésre minden szükséges információ. A leglényegesebb hiányzó minősítési tényező a KHR adatok lekérdezése, ami a hiteltörténet és az esetleges mulasztások megismerése, valamint a fennálló tartozásoknak a jövedelemarányos törlesztőrészlet mutatóval (JTM) kapcsolatos kalkulációban történő felhasználása érdekében elengedhetetlen. A Bank ezen üzleti folyamat átalakítását tervezi oly módon, hogy a jelenlegi két lépcsős hitelbírálati minősítés helyett egyszerűsített, egy lépcsős folyamatot alkalmazna annak érdekében, hogy ajánlatai már az első ügyfélmegkeresés során pontosabbak és testreszabottabbak legyenek. A Bank a leválogatott ügyfélállományra tömeges KHR lekérdezést végezne abból a célból, hogy ha az ügyfelek legutolsó nyilatkozata alapján lehetséges, úgy hozzáférjen a hiteltörténeti adatokhoz. Miután a teljes, megbízható minősítés elvégzéséhez a Banknak a negatív és a pozitív információk birtokában kell lennie, ezért csak azokat az ügyfeleket keresné meg előzetesen elfogadott, de továbbra is indikatív hitelajánlattal, akikről a teljes hiteltörténet rendelkezésre áll. A Bank a lekérdezéssel érintett ügyfelek közül csak azokat tájékoztatná a KHR adatigénylésről (az ajánlattal egyidejűleg), akik részére indikatív ajánlatot küldene.

II. A JOGKÉRDÉS

A Bank a tényállás alapján a hitelajánlatai elkészítése érdekében az érintett ügyfelek előzetes tájékoztatása nélkül történő tömeges KHR lekérdezés jogszerűsége kapcsán az alábbi álláspontjának megerősítését kérte az MNB-től.

III. A BANK ÁLLÁSPONTJA

A Bank álláspontja szerint a tervezett üzleti folyamat szerinti tömeges előzetes adatkérés összhangban lenne a Központi Hitelinformációs Rendszeréről szóló 2011. évi CXXII. törvény (**Khrtv.**) 1. §-ának és 5. § (7) bekezdésének előírásaival, figyelemmel a fogyasztóknak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (**Fhtv.**) 14. § (1)-(3) és (6) bekezdéseiben foglaltakra is azért, mert az adatkérés célja a hitelképesség megalapozottabb megítélése lenne, és az az adatszolgáltatás tárgyát képező szerződések megkötését megelőzően, az ajánlatok elkészítéséhez történne.

IV. AZ MNB ÁLLÁSPONTJA

Mindenekelőtt az MNB jelezni kívánja, hogy a véleményét a feltett jogkérdésben az állásfoglalás kérésben¹ is hivatkozott irányadó törvényi előírások alapján annak figyelembevételével alakította ki, hogy a nem teljesen

¹ Khrtv. 1. § A központi hitelinformációs rendszerben (a továbbiakban: KHR) nyilvántartott adatok kezelésének célja a hitelképesség megalapozottabb megítélése, valamint a felelős hitelezés feltételei teljesítésének és a hitelezési kockázat csökkentésének előmozdítása az adósok és a referenciaadat-szolgáltatók biztonságának érdekében.

Khrtv. 5. § (7) Az adatszolgáltatás tárgyát képező szerződés megkötését megelőzően a referenciaadat-szolgáltató a KHR-t kezelő pénzügyi vállalkozástól átveszi:

a) természetes személy ügyfél esetében – ha a (3) bekezdés szerinti írásbeli nyilatkozatában ahhoz hozzájárult – a (2) bekezdés szerinti, a melléklet II. fejezetének 1.1–1.4 és 1.6 pontjai szerinti referenciaadatokat,

b) természetes személy ügyfél esetében – ha a (3) bekezdés szerinti írásbeli nyilatkozatában nem járult hozzá adatai lekérdezéséhez – a melléklet II. fejezetének 1.5 pontja szerinti, továbbá a 11–13/A. §-ban foglaltak alapján a KHR-ben nyilvántartott referenciaadatokat [melléklet II. fejezet 1.1, 1.2 pont e)–g) alpont, 1.3–1.4 pont, 1.6 pont].

Fhtv. 14. § (1) A hitelező a fogyasztó hitelképességét a rendelkezésére álló információk alapján értékeli és kizárólag abban az esetben tesz ajánlatot a fogyasztónak hitelszerződés megkötésére, ha a hitelképesség-vizsgálat eredményeként valószínűsíthető, hogy a fogyasztó képes a

egyértelmű törvényi rendelkezések kapcsán a megítélése szerint milyen jogértelmezésen alapuló gyakorlat tekinthető a Khrtv. 1. §-ában rögzített céljának és a törvény indokolásának² megfeleltethető legjobb gyakorlatnak.

Az ismertetett tényállás és jogkérdés kapcsán megemlítendő a szóban forgó adatkérés szerinti adatszolgáltatás tárgyát meghatározó jogszabályi előírások: a természetes személy ügyfelek (fogyasztók) esetében a Khrtv. 5. § (2) bekezdés a) pontja³, amely rendelkezik a KHR-ben az ügyféllel és az érintett (lakossági hitel- vagy hiteljellegű) szerződéssel összefüggésben nyilvántartott adatok köréről (ügyfél- és szerződésadatok) az ügyfél hozzájárulása esetében vagy annak hiányában⁴, a Khrtv. 11. §-a, amely meghatározza a nem szerződészerűen teljesítő ügyfélre és (törlesztési) mulasztására vonatkozóan a nemteljesítés törvényi feltételeinek bekövetkezése esetén nyilvántartott adatkört (mulasztás adatok), valamint a Khrtv.-nek az ügyfelek bizonyos visszaéléseivel- és csalásaival kapcsolatosan nyilvántartott és az esetleges személyes magáncsődhelyzetéről szóló adatainak körét (visszaélés-, csalás- és magáncsőd adatok) rögzítő 12-13/A. §-ai.

Az előbbiek alapján tehát az eldöntendő kérdés a KHR-ben nyilvántartott ügyfél- és szerződésadatok, illetve – ha vannak – mulasztás-, visszaélés-, csalás -és magáncsőd adatok (együtt **Nyilvántartott Referenciaadatok**) az ügyfelek tudomása és hozzájárulása nélkül történő, nem elsődlegesen szerződéskötéshez kapcsolódó és azt megelőző, hanem ügyfélspecifikus banki hitelajánlatok elkészítését szolgáló előzetes és tömeges lekérdezhetőségének jogszerűsége. Az MNB rögzíti, hogy a Bank által hivatkozott jogszabályi előírások az MNB megítélése szerint önmagukban nem alapozzák meg a kérdéses KHR lekérdezési metódus jogszerű alkalmazhatóságát.

Az MNB a feltett kérdés megválaszolására a Khrtv. 5. § (7) bekezdéséből és a törvény indokolásából indult ki. Az említett előírás értelmében az adatszolgáltatás tárgyát képező szerződés megkötését megelőzően a referenciaadat-szolgáltató hitelező a KHR-ből lekérdezheti természetes személy ügyfél esetében annak (3) bekezdés szerinti írásbeli nyilatkozatától függően a (7) bekezdés a) vagy b) pontjai szerinti Nyilvántartott Referenciaadatokat. A Khrtv. indokolásában a jogalkotó a Bank által hivatkozottakon túl többek között rögzítette, hogy a KHR adataiból megállapítható, hogy az ügyfélnek milyen egyéb adósságszolgálati kötelezettségei vannak a kért hitel törlesztési időszakában. A kérelmezett hitel törlesztési karakterisztikáját összevetve az ügyfél adósságszolgálati kötelezettségével és a reálisan várható jövedelmével, figyelembe véve életviteli költségeit és a prognosztizálható makrogazdasági hatásokat is, megállapítható, hogy ez az újabb hitelkérelem teljesíthető-e, vagy ezzel ellenkezőleg, az ügyfelet az újabb kötelezettség vállalása nagy biztonsággal megállapíthatóan már fizetéseképtelenné tenné. Továbbá a KHR rendeltetése a hitelnyújtást megelőzően a megkötni kívánt szerződés lehetséges kockázatainak mind nagyobb hányadát feltárni, ami alapján a hitelnyújtó és az ügyfél egyaránt képes legyen mérlegelni, és ha indokolt, újragondolni a hitel igénylésével, illetve nyújtásával kapcsolatos álláspontját.

A hivatkozott Khrtv.-i szabályozás és törvényi indoklás alapján a KHR-ből történő lekérdezés adott szerződés megkötésének folyamatában a szerződéskötést megelőző fázis.

hitelszerződésből eredő kötelezettségeinek maradéktalan teljesítésére. A hitelképesség vizsgálatának részletes szabályait jogszabály állapítja meg.

(2) Ha e törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabály eltérően nem rendelkezik, az információk a fogyasztó által nyújtott tájékoztatáson és a hitelreferencia-szolgáltatás igénybevételén alapulhatnak. A hitelreferencia-szolgáltatás igénybevételéről a hitelező előzetesen papíron vagy más tartós adathordozón tájékoztatja a fogyasztót.

(3) A hitelező a hitelképesség vizsgálatát követően haladéktalanul tájékoztatja a fogyasztót a hitelkérelem elbírálásának eredményéről és adott esetben arról, ha a hitelkérelem elutasítására az adatok automatikus feldolgozása során került sor.

(6) Ha a hitelező a hitelreferencia-szolgáltatás igénybevétele alapján a fogyasztóval nem kíván szerződést kötni, a fogyasztót a hitelreferencia-szolgáltatás igénybevétele során történő adatátadás eredményéről és a hitelreferencia-szolgáltatás jellemzőiről haladéktalanul és díjmentesen tájékoztatja, kivéve, ha a tájékoztatási kötelezettség teljesítését törvény vagy az Európai Unió általános hatálya, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa kizárja.

² „A hitel és hiteljellegű pénzügyi szolgáltatások szabályozása során kiemelt jelentősége van a hiteligenyélések elbírálásához felhasználható hitel- és személyes adatok központi nyilvántartásának. A hitelbírálat célja, hogy a hitelező intézmények minél alaposabban megismerhessék leendő adósuk fizetőképességét és fizetőképességét, s az ezeket tükröző adatokat (adósságállomány nagysága, szerkezete) lehetőleg a hitelkérelmezőtől független, megbízható forrásból szerezzék be. Ennek egyik legfontosabb eszköze a központi hitelinformációs rendszer (KHR).”

³ Khrtv. 5. § (2) A referenciaadat-szolgáltató a pénzügyi szolgáltatásra vonatkozó szerződés, a befektetési hitel nyújtására vonatkozó szerződés, valamint az értékpapír-kölcsönzésre vonatkozó szerződés, továbbá a jogszabályban meghatározott hallgatói hitelszerződés (a továbbiakban együtt: az adatszolgáltatás tárgyát képező szerződés) megkötését követően írásban átadja a KHR részére

a) a természetes személynek a melléklet II. fejezetének 1.1 pontja és 1.2 pontjának a)-d) és k) alpontja szerinti referenciaadatait.

⁴ Khrtv. 5. § (3) A referenciaadatok KHR-be történő átadását megelőzően a referenciaadat-szolgáltató beszerzi a természetes személy ügyfél írásbeli nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy hozzájárul-e az adatai KHR-ből történő, más referenciaadat-szolgáltató általi - a (7) bekezdés szerinti - átvételéhez. Ezt a hozzájárulást a természetes személy ügyfél - az adatok KHR-ben történő nyilvántartásának időtartama alatt - bármikor megadhatja. Nem szükséges az ügyfél hozzájárulása a 11-13/A. § alapján kezelt adatok átvételéhez. Ha az ügyfél nem járul hozzá adatai KHR-ből történő átvételéhez, úgy a KHR a melléklet II. fejezetének 1.1 pontja és 1.2 pont a)-d) alpontjai, valamint az 1.5 pontja szerinti adatokat tartalmazza.

A Khrtv. szabályrendszere kapcsán kiemelendő továbbá, hogy abból az MNB álláspontja szerint egyértelműen következik, miszerint a Nyilvántartott Referenciaadatok kezelésének célja – a törvény 1. §-a szerinti céljával és indokolásával összhangban – az, hogy ezeket az adatokat a KHR minden esetben az ügyfél rendelkezésének tiszteletben tartása szerint szolgáltatassa az adatkérő hitelező részére a Khrtv. 5. § (7) bekezdés a) vagy b) pontja alapján (teljes listás adatszolgáltatás, vagy csak a mulasztásra, visszaélésre, csalásra és magáncsődhelyzetre vonatkozó adatszolgáltatás). Az adatkezelés, illetőleg a hitelkérelmező ügyfél Nyilvántartott Referenciaadataihoz való teljes körű vagy részleges hozzáférés biztosításának jogalapja a hitelező részére az érintett ügyfél hozzájárulása, mivel a hitelező a potenciális (leendő) ügyfele hozzájárulását kéri ahhoz, hogy a hitelszerződés megkötését megelőzően teljes körűen felmérhesse a KHR-ből az adott ügyfél hitelképességét (a Khrtv. 5. § (7) bekezdés a) pontja alapján). Az adatkezelés említett jogalapját az MNB szerint az is alátámasztja, hogy a törvény biztosítja az ügyfél számára a hozzájárulása bármikori későbbi visszavonásának a jogát.

A fentiekén túl a KHR-ben Nyilvántartott Referenciaadatok felvetett – nem konkrét szerződéskötéshez kapcsolódó és az ügyfelek bevonásának mellőzésével való – lekérdezhetősége kapcsán az MNB kiemelendően tartja továbbá az Fhtv. Bank által is hivatkozott 14. §-ának következő rendelkezéseit: A (2) bekezdés rögzíti, hogy a hitelreferencia-szolgáltatás igénybevételéről a hitelezőnek *előzetesen kell tájékoztatnia* a fogyasztót. A (3) bekezdés előírja, hogy a hitelező *a hitelképesség vizsgálatát követően haladéktalanul tájékoztatja* a fogyasztót a hitelkérelem elbírálásának eredményéről. A (6) bekezdés alapján pedig, ha a hitelező a hitelreferencia-szolgáltatás igénybevétele alapján a fogyasztóval nem kíván szerződést kötni, főszabályként *haladéktalanul tájékoztatja a fogyasztót a hitelreferencia-szolgáltatás igénybevétele során történő adatátadás eredményéről* is.

Az Fhtv. előbbi előírásaiból következően az MNB álláspontja szerint a törvény fogyasztói hitelképesség vizsgálattal kapcsolatos és részleteiben a Khrtv.-re utaló szabályozása egyértelmű abban a tekintetben, hogy a KHR adatlekérdezés igénybevétele közvetlenül fogyasztói hitelkérelem elbírálásához kapcsolódik, és a KHR adatbázisának igénybevételére az adott fogyasztói hitelszerződés megkötésére irányuló hitelezői ajánlat megtételét megelőzően kerül sor, valamint a KHR igénybevételéről az Fhtv. előzetes, majd az adatlekérdezés eredményét illetően haladéktalan utólagos tájékoztatást ír elő a hitelező részéről az érintett fogyasztó ügyfele irányában.

Az Fhtv. 14. §-ához fűzött indokolás szerint a felelős hitelezés követelménye alapján a hitelező minden esetben köteles a fogyasztó hitelképességét értékelni. Ehhez az értékeléshez szükséges információkat elsősorban magától a fogyasztótól kapja meg a hitelező, de rendelkezésére áll hitelreferencia szolgáltatás igénybevétele is, így elsősorban a KHR-ből történő referenciaadat-lekérés. A hitelképesség vizsgálatának részletes szabályait kormányrendelet állapítja meg. A hitelképesség értékelésének követelménye nemcsak *a hitelszerződés megkötése előtt* terheli a hitelezőt, hanem ennek olyan módosítása esetén is, amikor a hitelösszeget a felek megnövelik.

E törvényi indokolás is konkrétan arra utal, hogy a KHR-ből történő adatkérésre adott szerződés megkötése (és módosítása) előtt kerülhet sor.

Az MNB álláspontja szerint a Khrtv.-ben és az Fhtv.-ben egyaránt hangsúlyozott *szerződéskötést megelőző állapotot* úgy kell értelmezni, hogy az ügyfél részéről már van egy szerződéskötésre irányuló – a hitelező felé hitelkérelemmel jelzett – egyértelmű szándék. Ez az értelmezés biztosítja azt a jogalkotói célt is, hogy a hitelező a hitelkérelmező ügyfél banktitkához csak abban az esetben férjen hozzá, hogy ha ez célhoz kötötten, az ügyféli hitelképesség vizsgálatához szükséges és ügyféli hozzájárulás is kapcsolódjon ahhoz, figyelemmel a banktitok ilyen esetben történő kiadhatóságára (a KHR-ből történő referenciaadat-szolgáltatásra) vonatkozó ágazati szaktörvényi felhatalmazásra⁵.

A kifejtettek alapján a bemutatott törvényi előírásokat és indokolásokat alapul véve az MNB nem ért egyet a Bank jogkérdésben kialakított megítélésével. Az MNB álláspontja szerint a Khrtv. felhatalmazó szabályának hiányában jelenleg nincs jogszerű lehetőség arra, hogy a Bank az állásfoglalás kérelmében vázoltak szerint meghatározott ügyfélkörre szabott hitelajánlatainak kialakítása céljából tömeges lekérdezést indítson a KHR-ből. A tervezett folyamat jogszerűnek minősítését a hivatkozott törvényi előírások, célok és indokolás a felvetett megoldást lehetővé tevő jogszabályi előírás nélkül nem alapozzák meg. Ezt a Bank érvelése szerinti adatkérési cél, a hitelképesség

⁵ A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (Hpt.) 164. § Nem jelenti a banktitok sérelmét c) a 3. § (1) bekezdés b)–g) és l) pontjában foglalt tevékenységek legalább egyikét végző pénzügyi intézmény, valamint a kizárólag garanciavállalással, készfizető kezesség vállalásával foglalkozó jogi személy részéről a központi hitelinformációs rendszerről szóló törvényben meghatározott központi hitelinformációs rendszerbe, illetve e rendszerből a törvényben meghatározott referenciaadat-szolgáltató részére nyújtott referenciaadat-szolgáltatás.

megalapozottabb megítélése sem indokolja, mert az elérhető az ügyfelek tájékoztatása mellett történő egyedi adatkérésekkel. A Khrtv. céljaiból és megalkotásának indokaiból, illetve annak és az Fhtv. hatályos rendelkezéseiből nem következik, illetve az MNB előtt sem ismert a tervezett banki üzleti megoldásra alapot adó jogalkotói szándék. Amennyiben ugyanis a jogalkotó az ügyfelek tájékoztatásának mellőzését, illetve a Nyilvántartott Referenciaadatok tömeges lekérdezését lehetővé kívánta volna tenni, akkor mindez az MNB megítélése szerint kifejezetten rögzítésre került volna a Khrtv.-ben és kapcsolódóan az Fhtv.-ben is, továbbá azt tükrözné a törvényekhez fűzött indokolás is.

Az MNB felhívja a figyelmet arra, hogy az MNB a véleményét kizárólag az állásfoglalás kérelemben rendelkezésre bocsátott információk alapján alakította ki, így az abban foglalt egyedi jogértelmezés csak a Bank által előadott tényállásra vonatkozik. Az MNB véleménye nem tekinthető kötelező erejű állásfoglalásnak, a benne foglaltaknak más hatóságra, illetve a bíróságra nézve nincs kötelező tartalma. A jelen állásfoglalás kizárólag a Bank tájékoztatása céljából készült, a benne foglaltak egyéb célok (például marketing) érdekében, továbbá harmadik személyekkel szemben nem használhatóak fel, illetve jogvita eldöntésére nem alkalmazhatóak.

Budapest, 2023. november 22.